

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 Історія та археологія

Затверджено вченою радою КНЛУ
Протокол № 16
від 20 травня 2020 р.

КИЇВ – 2020

Програма вступного іспиту схвалена на засіданні кафедри історії України і туризму

Протокол № 20 від 18 травня 2020 р.

Завідувач кафедрою д.і.н., проф. Васильчук В.М.

Укладач: к.і.н., доц. Лебедева І.М.

Вступ

Предмет і завдання дисципліни «Всесвітня історія». Місце всесвітньої історії у системі гуманітарних наук. Основні закономірності всесвітнього історичного процесу. Моделі концептуальних підходів до вивчення всесвітньої історії (позитивістський, цивілізаційний, формаційний та ін.). Основні принципи періодизації всесвітньої історії та визначення її основних етапів. Поняття «історія Стародавнього світу», «історія Середніх віків», «Нова історія» та «Новітня історія». Основні джерела і література із всесвітньої історії та їх класифікація. Сучасний стан та проблеми вітчизняної та зарубіжної історіографії в галузі всесвітньої історії.

Предмет і завдання дисципліни «Історія України». Місце історії України у системі гуманітарних наук. Історія України як невід'ємна складова всесвітньої історії. Періодизація історії України та визначення її головних етапів. Основні джерела з історії України та їх класифікація. Історіографія історії України.

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

Історія первісного суспільства

Періодизація і хронологія історії первісного суспільства. Характеристика основних етапів історії первісного суспільства. Сутність процесу антропогенезу. Найдавніші гомініди. Процес формування *Homo sapiens*.

Економіка первісної доби. Привласнювальні і відтворювальні форми господарювання. Неолітична революція та її вплив на розвиток суспільних відносин. Суспільний поділ праці.

Соціальна історія первісного суспільства. Виникнення родових відносин і розвиток родоплемінної організації. Пізньородова община. Розвиток шлюбних відносин у первісну добу.

Виникнення релігійних уявлень та первісного мистецтва. Характеристика ранніх форм релігійних вірувань.

Первісне громадянство на теренах України. Трипільська культура.

Формування передумов розкладу первісного ладу. Розклад первісного суспільства у добу металу.

Стародавній Схід

Поняття «історія Стародавнього Сходу». Роль географічного фактору в історичному розвитку суспільства Стародавнього Сходу. Загальне та особливе в розвитку ранніх цивілізацій Сходу. Типологія держав і специфіка суспільств. Рабство на Стародавньому Сході та його відмінності від класичного античного рабства. Релігійне життя і типи релігій.

Стародавній Єгипет: виникнення держави та її особливості. Об'єднання Єгипту. Централізована єгипетська держава в період Стародавнього, Середнього, Нового та Пізнього царств. Завоювання Єгипту персами. Культура та релігія стародавнього Єгипту.

Особливості державотворення у Стародавній Месопотамії. Шумерські міста-держави. Месопотамія під владою Аккаду. Піднесення Вавилону. Закони Хаммурапі. Ассірійська держава, основні етапи її розвитку. Утворення Нововавилонської держави, її розквіт за Навуходоносора II. Культура та релігія народів Месопотамії.

Мала Азія та Закавказзя в стародавню добу: Хеттська держава, Троянське, Фрігійське, Лідійське, Ванське (Урарту) царства, держави Закавказзя.

Східне Середземномор'я у стародавню добу. Сирія. Фінікія. Палестина. Ізраїльсько-іудейське царство, його розквіт за Давида та Соломона. Стародавні держави Аравійського півострова. Культура Стародавньої Аравії.

Іран та Середня Азія в стародавні часи. Еламське та Мідійське царства. Персидська держава Ахеменідів. Зороастризм. Кушанська держава і Парфянське царство.

Основні етапи розвитку Стародавньої Індії. Хараппська (Індська) цивілізація. Проблема походження «аріїв». Поява цивілізації у долині Гангу. Індійський похід Александра Македонського. Імперія Маур'їв. Правління династії Гуптів. Економічне життя та соціальна структура індійського суспільства. Система варн. Релігійні системи Індії. Культура Стародавньої Індії.

Країни Східної та Південно-Східної Азії. Хронологія та періодизація старокитайської історії. Найдревніші китайські держави : Шань-Інь, Західне та Східне Чжоу. Давньокитайські імперії (Цінь, Західна і Східна Хань), особливості їхнього розвитку. Філософські, релігійні та культурні системи у древньому Китаї. Конфуціанство і легізм.

Стародавня Греція

Поняття «античність», її місце у всесвітній історії. Періодизація історії Стародавньої Греції. Поняття «класичне рабство» та його основні особливості

Крито-Мікенська доба. Архаїчна (Гомерівська) Греція. Гомерівське питання в сучасній історіографії. Троянська війна та її вплив на подальший розвиток Греції.

Велика Греція та основні напрями грецької колонізації. Грецькі міста Північного Причорномор'я.

Класична доба в історії Стародавньої Греції. Становлення та еволюція давньогрецьких полісів, типи давньогрецьких полісів. Афіни у VI–V ст. до н.е. Афінська рабовласницька демократія, її еволюція. Стародавня Спарта, особливості її соціальної структури та політичного ладу. Пелопоннеський союз. Греко-перські війни.

Пелопоннеська війна та її вплив на розвиток Греції. Криза полісної системи у Греції у IV ст. до н.е. Політична роздробленість. Релігія і культура Стародавньої Греції.

Піднесення Македонії та встановлення македонської гегемонії в Греції. Походи Александра Македонського, утворенні світової держави. Еллінізм.

Стародавній Рим

Періодизація історії Стародавнього Риму. Заснування римської громадянської общини. Царський період історії Стародавнього Риму. Реформи Сервія Туллія.

Доба Республіки. Структура римського суспільства. Система управління Римської республіки. Основні етапи боротьби патриціїв і плебеїв. Завоювання Римом Апеннінського півострова. Пунічні війни. Утворення Римської середземноморської імперії.

Доба громадянських війн (II–I ст. до н.е.). Загострення соціальних протиріч у римському суспільстві. Реформи братів Гракхів. Реформи Гая Марія. Диктатура Корнелія Сулли. Консульство Цезаря і його соціально-політичні реформи. Громадянські війни після смерті Цезаря. Падіння Римської Республіки: причини і наслідки. Культура Риму доби Республіки.

Доба Римської імперії. Принципат Октавіана Августа. Організація влади у Римській імперії. Соціально-економічні відносини в Римській імперії у I–II ст. «Золота доба» Римської імперії. Імператорські династії. Солдатські імператори та їх політика. Послаблення центральної влади. Реформа Діоклетіана. Система доміану. Діяльність Константина Великого. Заснування Константинополя. Поділ Римської імперії на Західну і Східну (Візантію).

Криза класичної системи рабства. Виникнення християнства. Римське суспільство і держава у добу Пізньої імперії IV–V ст. Варваризація римської армії. Нашестя на Рим варварських племен. Падіння Західної Римської імперії та його причини. Культура Римської імперії.

Проблеми слов'янського етногенезу

Перші державні утворення на теренах України. Кіммерійці, скіфи, сармати. Античні міста. Розселення слов'ян у Східній Європі. Проблема їх походження, соціально-політичний устрій.

СЕРЕДНІ ВІКИ

Європа у добу Раннього Середньовіччя (V – перша половина XI ст.)

Періодизація історії Середніх віків. Поняття феодалізму, його головні риси та особливості формування. Проблема виникнення феодального ладу в Європі. Специфіка розвитку феодальних відносин у країнах Європи.

Доба Раннього Середньовіччя, її характеристика. Суспільний лад стародавніх германців і кельтів. «Велике переселення народів» та його вплив на розвиток європейських народів. Варварські королівства. Франкська держава. Господарство і суспільний устрій франків за «Салічною правдою». Правління династії Каролінгів. Утворення Папської держави. Імперія Карла Великого. «Темні віки» та «Каролінгське відродження». Християнська церква у добу Раннього Середньовіччя.

Розпад імперії Карла Великого та його вплив на розвиток західноєвропейських держав. Зародження державності у слов'ян (Держава Само, Перше Болгарське царство, Вендська держава, Великоморавська держава, Польська держава династії Пястів, Русь). Візантія у V–X ст., її цивілізаційний вплив на слов'янські народи.

Західна Європа в IX–XI ст. Утвердження феодального ладу в країнах Західної Європи. Станова організація феодального суспільства, політичний устрій і форми держави та роль в ній церкви. Феодальна роздробленість, її причини. Проблема загального і відмінного у розвитку країн Західної Європи. Французьке королівство. Особливості процесу феодалізації в Німеччині. Об'єднання англосаксонських королівств. Політична роздробленість Італії і розвиток міст. Італійська політика німецьких королів і утворення «Священної Римської імперії». Вплив норманських завоювань на становлення європейських держав. Мусульманська Іспанія. Виникнення християнських держав в Іспанії і початок Реконкісти.

Європа у добу Класичного і Пізнього Середньовіччя (перша половина XI–XV ст.)

Характеристика Класичного Середньовіччя, хронологічні межі. Держава і суспільство у добу Класичного Середньовіччя. Характеристика основних станів феодального суспільства (феодалі, селянство, духовенство, міщанство). Виникнення і розвиток західноєвропейського середньовічного міста. Розвиток товарно-грошових відносин. Середньовічний цех. Комунальні рухи в західноєвропейських містах. Магдебурзьке право.

Передумови зміцнення королівської влади. Виникнення станово-представницької монархії. Особливості розвитку держав Західної Європи в XI–

XV ст. (Франція, Англія, Священна Римська імперія, Італія, Іспанія, скандинавські країни). Утворення Швейцарського союзу. Реконкіста в Іспанії.

Характеристика Пізнього Середньовіччя. Проблема хронологічних меж Пізнього Середньовіччя в історіографії. Криза феодальних відносин, її причини і прояви.

Роль християнської церкви у Середні віки. Поділ християнської церкви на східну і західну, його причини. Боротьба за інвеституру, її основні етапи та наслідки. Релігійні рухи. Католицька церква і духовно-рицарські ордени. Послаблення влади папства, «авіньйонський полон» пап.

Міжнародні відносини у добу Середньовіччя. Хрестові походи, їх причини і характер, учасники і наслідки. Столітня війна та її значення. Відносини між Західною Європою та Візантією.

Культура Західної Європи у Середні віки. Мистецтво і архітектура. Розвиток освіти. Книгодрукування. Вплив християнства на формування середньовічного світогляду.

Епоха Відродження і поширення гуманістичних ідей у Європі. Передумови зародження та витoki культури Ренесансу. Регіональні особливості культури Відродження. Представники ренесансної культури. Гуманізм в європейській суспільній думці, його соціальне коріння, сутність, найвизначніші представники.

Країни і народи Східної, Центрально-Східної та Південно-Східної Європи у добу Розвиненого Середньовіччя. Розвиток Візантійської імперії у XI–XV ст. Четвертий хрестовий похід та його наслідки для Візантійської імперії. Зовнішньополітичне становище Візантії у XIII–XV ст. Турецькі завоювання на Балканах. Падіння Константинополя. Причини загибелі Візантійської імперії та її значення. Культура Візантійської імперії. Особливості східного християнства.

Утворення Старокиївської держави. Її місце в історичній долі українського народу

Початки державотворення у східних слов'ян у V–X ст. Політичні процеси в Україні-Русі в X–XII ст. Терміни «Русь» та «Україна». Старокиївська держава, її соціально-політичний та економічний устрій, міжнародне становище. Старокиївська держава і міжнародний контекст. Особливості культури дохристиянської Русі-України. Розквіт давньоруської культури після прийняття християнства. Цивілізаційна роль християнства.

Політична роздробленість Русі-України. Галицько-Волинське князівство

Політична роздробленість Русі-України. Розпад Старокиївської держави. Монголо-татарська навала на Русь. Галицько-Волинське князівство – фактор формування моноетнічної державності. Поглиблення процесів феодалізації українського суспільства. Політична роль галицького боярства. Галицько-Волинська держава у політичному процесі Центральної Європи. Посилення західних впливів в суспільно-політичному житті України. Татаро-монгольська навала. Боротьба українського народу проти золотоординського ярма. Українська державність XIV ст. в європейському політичному просторі. Культурний розвиток українських земель в період феодальної роздробленості. Культурні процеси у Галицько-Волинському князівстві. Експансія Польщі на Галичину, Волині і Західному Поділлі.

Країни Азії та Африки у добу Середньовіччя

Характеристика доби Середньовіччя у державах традиційного Сходу. Хронологія афро-азійського Середньовіччя. Географічні межі та культурно-господарське районування середньовічного Сходу.

Країни Далекого Сходу у Середні віки. Зародження державності в Японії. Особливості та головні етапи політичного розвитку Японії. Сьогунат, його сутність та причини встановлення. Особливості розвитку феодалізму в Японії. Самурайство. Культура та релігійні системи Японії.

Середньовічний Китай. Державні утворення на теренах Китаю у Середні роки («Троєцарство», імперії Цзінь, Суй, Тан, Мін та ін.). Маньчжурське завоювання Китаю та його наслідки. Утворення корейських держав (Сілла, Пекче, Корьо) та боротьба між ними за гегемонію. Встановлення монгольського панування. Повстання під проводом Лі Сонгьо. Централізована держава за правителів династії Лі. В'єтнам у добу Середньовіччя. Утворення централізованої держави. Війни з Китаєм. Розвиток В'єтнаму за правління династії Пізніх Лі. Кампучія у Середні віки.

Кочові народи Євразійського степу. Утворення єдиної Монгольської держави. Завойовницькі походи Чингізхана та його наслідки. «Золота Орда». Монголія після великих завоювань.

Держави Південної та Південно-Східної Азії у Середні віки. Доісламські держави Індії. Імперія Гуптів. Прихід ісламу в Індію. Делійський султанат і його перетворення на загальноіндійську державу. Становлення та розпад імперії Мухаммеда Туглака. Імперія Великих Моголів. Шрі-Ланка (Цейлон), Індокитай, Індонезія у Середні віки.

Близький та Середній Схід у Середні віки. Держава Сасанідів в Ірані. Доісламська Аравія. Виникнення ісламу, утворення мусульманської держави.

Завойовницькі походи арабів, поширення ісламу. Дамаський та Багдадський халіфати. Мусульманський Іран. Виникнення Сефевідської держави. Ісламські держави Північної Африки та Піренейського півострова. Утворення турецької держави. Завоювання арабських країн турками-османами. Османська експансія на Балканах. Утворення централізованої Османської імперії. Експансія Османської імперії в Європу.

Західна та Східна Африка. Ефіопська імперія. Європейське проникнення в Африку і початок работоргівлі.

НОВА ІСТОРІЯ

Європа у добу раннього Нового часу (кінець XV – перша половина XVII ст.)

Країни Західної Європи наприкінці XV – у першій половині XVII ст. Абсолютистська монархія: причини виникнення, сутність, особливості.

Виникнення і характерні риси ранньокапіталістичних відносин, промислово-технічний і аграрний переворот, зміни соціальної структури феодального суспільства. Великі географічні відкриття та їх наслідки для європейської економіки. Доколумбові цивілізації Америки. Відкриття Америки, завоювання Нового Світу португальцями та іспанцями. Початок колоніальної експансії.

Криза католицизму та інституту папства. Реформація в Європі, її причини і сутність. Особливості прояву Реформації у країнах Західної Європи (лютеранство, кальвінізм, королівська Реформація та ін.). Реформація і Велика селянська війна в Німеччині. Релігійні війни в Європі. Боротьба католицької церкви з Реформацією. Контрреформація, її сутність, основні методи. Історичне значення реформаційного руху.

Країни Західної Європи наприкінці XV – у першій половині XVII ст. Французький абсолютизм XVI ст. та формування національної культури. Доба Тюдорів у Англії та наростання суспільної кризи за правління Стюартів. Особливості англійського абсолютизму. Німеччина, Іспанія та Італія наприкінці XV – у першій половині XVII ст. Країни Північної Європи наприкінці XV – у першій половині XVII ст.

Нідерландська буржуазна революція XVI ст.: причини, основні етапи, соціальні сили і політичні табори. Утворення Республіки Об'єднаних провінцій.

Країни Центральної та Східної Європи наприкінці XV – у першій половині XVII ст.

Міжнародні відносини у XVI – першій половині XVII ст. Тридцятилітня війна, її причини і наслідки.

Розвиток культури у добу Раннього Нового часу, її основні напрямки та національні особливості. Наукові відкриття (астрономія, медицина, анатомія, математика), нові політичні ідеї в Європі (соціальна утопія та ін.).

Інтеграційні та дезінтеграційні процеси на українських землях у складі Литовсько-Руської держави (середина XIV – перша половина XVI ст.)

Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського. Великі князі литовські – інтегратори давньоруської спадщини. Еволюція соціально-політичного устрою в Україні. Українські князівства у складі Литовсько-Руської держави; спроби збереження української державності. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси на українських землях у складі Великого князівства Литовського (середина XIV – перша половина XVI ст.). Класи-стани українського суспільства в контексті польсько-литовського суперництва. Міста магдебурзького права в Україні. Литовські статuti. Культурний розвиток українських земель (середина XIV – середина XVI ст.). Становище православної церкви. Суспільно-політична роль братств; гуманізм і Ренесанс в Україні.

Україна у складі Речі Посполитої. Пошуки шляхів ліквідації соціального і національного поневолення в Україні (друга половина XVI – середина XVII ст.)

Люблінська унія, її соціально-економічні та політичні наслідки. Україна в складі Речі Посполитої. Інтеграція українських земель у Польській державі. Загострення національно-релігійних і соціальних суперечностей. Реформація і Контрреформація в Європі, їх відгомін в Україні. Берестейська унія. Боротьба українського народу проти національно-релігійного гніту. Формування легальної української опозиції в Речі Посполитій (княжа аристократія, православна шляхта, духовенство, братства). Початок збройної боротьби українського народу за національне визволення. Виникнення козацтва і Запорозької Січі, соціальний устрій і господарство. Зростання його воєнно-політичної і економічної могутності. Запорозька Січ – державно-політичне утворення українського народу. Боротьба козацтва з турецько-татарською агресією. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний. Культурний розвиток українських земель у складі Речі Посполитої.

Національно-визвольна боротьба українського народу у 1648–1657 рр. і відновлення української державності. Боротьба за збереження української державності в другій половині XVII ст.

Передумови, характер і рушійні сили української революції 1648–1657 рр. Розвиток буржуазних відносин в Україні як фактор загострення соціально-економічних і політичних суперечностей. Визвольна війна українського народу в контексті англійської та голландської буржуазних революцій. Воєнні дії. Утворення і розвиток Української козацької держави. Ліквідація магнатсько-шляхетського землеволодіння. Соціально-політичний вектор розвитку української козацької держави. Переяславський договір. Державотворча діяльність Б.Хмельницького у 1654–1657 рр. Коаліція України з протестантськими державами. Пошуки військово-політичних союзів після смерті Б.Хмельницького (Ю.Немирич, І.Виговський, Ю.Хмельницький, П.Тетеря, І.Брюховецький, П.Дорошенко). «Руїна». Гадяцький договір, Московські статті, Бучацький мир, Бахчисарайський мир, «Вічний» мир. Розчленування України Московською державою, Річчю Посполитою, Туреччиною та її наслідки. Суспільно-політичні та економічні інституції Гетьманщини. Розвиток української культури у другій половині XVII ст.

Країни Європи та Америки у Новий час (середина XVII ст. – початок XX ст.)

Соціально-політична криза в Європі середини XVII ст. Початок та основні закономірності історії Нового часу. Особливості соціально-економічного розвитку західних країн у добу капіталізму, зміни у структурі суспільства. Індустріальний переворот (промислова революція), її вплив на розвиток суспільства. Просвітництво, його сутність, основні ідеї, найвидатніші представники. Доба абсолютизму. Просвітницький абсолютизм як форма організації європейського традиційного суспільства.

Міжнародні відносини у середині XVII–XVIII ст. Колоніальна політика європейських держав. Наполеонівські війни та їх наслідки для європейських держав.

Європа після наполеонівських війн. Буржуазно-демократичні та національно-визвольні революції в Європі та Америці: їх причини, сутність, особливості, наслідки.

Міжнародні відносини наприкінці XIX – на початку XX ст. Утворення військово-політичних блоків (Троїстий союз, Антанта). Перша світова війна: її причини, основні етапи, наслідки.

Культура Нового часу, її особливості і прояви у країнах Європи та США.

Велика Британія. Англійська буржуазна революція XVII ст.: причини, хід наслідки. Політичні режими доби Англійської революції. Олівер Кромвель.

Зародження партійної системи. Торі і вігі. «Славетна революція» 1688–1689 рр. Встановлення та розвиток конституційної монархії. Аграрний розвиток Англії XVII ст. Сутність, історичне значення, етапи розвитку індустріального перевороту в Англії. Англійське Просвітництво кінця XVII–XVIII ст. Колоніальна політика. Завоювання Англією Ірландії та національно-визвольна боротьба ірландського народу.

Розвиток парламентаризму у XIX – на початку XX ст. Вибірчі реформи. Чартизм. Лейборизм. Соціальна політика правлячих кіл Англії на початку XX ст. Ллойд-Джорджизм. Британський імперіалізм та його особливості.

Франція. Французький абсолютизм у другій половині XVII – на початку XVIII ст. Соціально-політичні ідеї й течії французьких просвітників XVIII ст. Французька буржуазна революція кінця XVIII ст.: причини, основні етапи, політичні течії, наслідки. Перша імперія у Франції і війни Наполеона. Реставрація Бурбонів. Поширення ідей Французької революції в Європі.

Липнева революція 1830 р., Франція в період Липневої монархії. Соціально-економічний розвиток у Франції в першій половині XIX ст. Поширення соціалістичних і комуністичних ідей. Революція 1848–1849 рр. Друга імперія у Франції та її падіння. Франко-пруська війна. Паризька комуна 1871 р. Третя республіка у Франції. Франція в останній третині XIX – на початку XX ст.

Німеччина. Соціально-економічний і політичний розвиток Німеччини після Тридцятилітньої війни. Піднесення Пруссії, особливості пруського абсолютизму у XVII–XVIII ст. «Освічений абсолютизм» Фрідріха II. Німецьке Просвітництво XVIII ст. Буржуазні перетворення у Німеччині. Революція 1848–1849 рр. в Німеччині. Політична боротьба у Німеччині у середині XIX ст. за об'єднання країни. Утворення Германської імперії. Політика Отто фон Бісмарка. Німеччина на межі XIX–XX ст. Германська імперія в системі світових імперіалістичних протиріч.

Австрія. Австрія у другій половині XVII–XVIII ст. «Просвітницький абсолютизм» в Австрійській монархії. Реформи Марії-Терези та Йосипа II. Австрія у першій половині XIX ст. Революцій 1848–1849 рр. Утворення Австро-Угорської імперії. Австро-Угорщина наприкінці XIX – на початку XX ст.

Італія. Італійські держави у середині XVII–XVIII ст. Італійський національно-патріотичний рух XVIII ст. Італія на межі XIX–XX ст.

Іспанія. Кінець династії іспанських Габсбургів. Війна за іспанську спадщину (1701–1714 рр.) та її наслідки. Іспанія у XIX ст. Революції 1868–1874 рр. в Іспанії.

США. Розвиток американської буржуазної ідеології в XVII–VIII ст.: пуританізм і просвітництво. Американська буржуазна революція XVIII ст. Утворення США, «Декларація незалежності». США у XIX ст. Виникнення двопартійної системи в США і її еволюція в першій половині XIX ст. Капіталізм та рабство в США в першій половині XIX ст. Громадянська війна (1861–1865 рр.) і Реконструкція в США. США ц другій половині XIX – на початку XX ст. Зовнішня політика США у XIX – на початку XX ст.

Латинська Америка. Війна за незалежність народів Латинської Америки 1810–1826 рр. Експансія американського імперіалізму в Латинській Америці наприкінці XIX – на початку XX ст. Революційні рухи у Латинській Америці. Мексиканська революція 1910–1917 рр. та її значення для народів континенту.

Слов'янські народи і країни Центрально-Східної Європи у Новий час. Російська держава наприкінці XVII ст. Петро I та утворення Російської імперії. Північна війна та її наслідки. Росія за спадкоємців Петра Великого. «Просвітницький абсолютизм» Катерини II. Зовнішня політика Росії в другій половині XVII – першої половині XIX ст. Дворянська опозиція і таємні товариства. Декабристи. Суспільно-політичні реформи Олександра II. Росія на межі XIX–XX ст. Перша російська революція та її наслідки. Росія напередодні Першої світової війни.

Річ Посполита у другій половині XVII–XVIII ст. Три поділи Польщі. Економічний, політичний і культурний розвиток Польщі наприкінці XIX – на початку XX ст.

Слов'янські та придунайські народи під владою Османської імперії та Австрії, їх боротьба проти поневолення. Російсько-турецька війна та звільнення Болгарії і визнання незалежності Сербії. Відродження болгарської державності. Румунське королівство наприкінці XIX – початку XX ст. Балканські війни початку XX ст. Слов'янські народи та країни Центрально-Східної Європи напередодні Першої світової війни.

Україна у XVIII ст.

Посилення російського самодержавного режиму в Україні у першій половині XVIII ст. Походи Мазепи на Крим і Правобережжя. Плани об'єднання України. Повстання під проводом Семена Палія. Північна війна і похід Карла XII в Україну. Батурин і Полтава. Репресії в Україні. Смерть Мазепи. Гетьман П. Орлик і його «Вивід прав України». Перша українська політична еміграція. Г. Орлик та його діяльність. Перша Малоросійська колегія, її діяльність. Гетьман Данило Апостол. Правління гетьманського уряду. Діяльність Кирила Розумовського. Самодержавна політика російського царизму в Україні у другій

половині XVIII ст. Посилення антиукраїнської політики уряду Катерини II. Друга Малоросійська колегія. Ліквідація Гетьманщини та Запорозької Січі. Перетворення України в імперську провінцію. Козацька еміграція в Туреччині. Азовське козацьке військо. Чорноморське козацтво.

Правобережна Україна і західноукраїнські землі в складі Речі Посполитої і Австрійської монархії. Гайдамацькі рухи як прояв національно-визвольної боротьби. Коліївщина та її наслідки, оцінка в історичній літературі.

Основні тенденції культурного розвитку у XVIII ст. Українське бароко і його місце в європейській культурі. Меценатство гетьманів і козацької старшини. Ліквідація політичної автономії і проблеми її культурного розвитку. Києво-Могилянська академія; реакційна політика російського уряду щодо української культури.

Соціально-економічні та політичні зміни в Україні в умовах утвердження російського деспотизму у XIX – на початку XX ст.

Політичне і соціально-економічне становище українських земель на початку XIX ст. Українська проблема в міжнародних відносинах (місія В.Капніста в Берліні. Французька буржуазна еволюція. Наполеонівська доба і Україна). Аракчєєвщина. Суспільно-політичні рухи в Європі і Україні (поширення масонства в Україні, декабристський рух, вільнолюбні ідеї в освітніх закладах України). Війна 1812 р., декабристи, їх вплив на суспільний рух в Україні. Посилення соціального і національного гноблення в Україні в умовах миколаївської реакції. Селянські виступи 1820–1830-х років. Устим Кармелюк. Початок національного відродження. Польське повстання 1830–1831 рр. Український суспільно-політичний рух другої чверті XIX ст. Кирило-Мефодіївське братство. Т.Шевченко, П.Куліш, М.Костомаров. Становище Галичини, Буковини, Закарпаття в імперії Габсбургів. Національний рух на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Революція 1848–1849 рр. її вплив на суспільно-політичний рух. Культурне відродження в Україні у першій половині XIX ст.

Кримська війна. Криза поміщицько-кріпосної системи. Еволюція суспільно-політичних відносин в Російській імперії в другій половині XIX – на початку XX ст. Скасування кріпосного права. Реформи адміністративно-політичного управління 1860–1870-х років. Капіталістична індустріалізація та проникнення іноземного капіталу в економіку України. Суспільно-політичне життя в Україні 1860–1890 рр. Національна політика царизму. Виникнення громад. «Хлопоманський» рух. Початок політичного українського руху. Діяльність М.Драгоманова. Народництво. Перехід від культурництва до суспільно-політичної боротьби. Піднесення національно-визвольного руху на

західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Економічна криза 1900–1903 рр. Посилення концентрації виробництва і створення монополістичних об'єднань. Селянський рух, міграція селянства. Перші українські політичні партії, їх діяльність. Революція 1905 р. в Україні та її наслідки. Національний рух у західноукраїнських землях. Діяльність громадських і політичних організацій. Столипінська реакція в Україні. Насадження великодержавного шовінізму в Україні. Українська проблема напередодні і під час Першої світової війни. Створення Союзу Визволення України. Терор російських військ і адміністрації в Галичині. Бойові дії на теренах України. Створення легіону УСС. Національний рух в Україні. Розвиток культури у другій половині XIX – на початку XX ст.

Країни Азії та Африки у Новий час

Експансія європейських країн і основні етапи та форми колоніальної експлуатації народів Сходу у Новий час. Вплив колоніалізму на розвиток країн Азії та Африки у XVIII–XIX ст. Специфіка розвитку капіталістичних відносин у країнах Сходу. Зародження національно-визвольного руху у колоніальних країнах.

Японія. Сьогунат Токугава, особливості політичного і соціально-економічного розвитку. Революція Мейдзі 1867–1868 рр. Буржуазні реформи в Японії. Особливості розвитку капіталізму в Японії. Російсько-японська війна 1904–1905 рр.

Китай. Війна китайського народу проти маньчжурських і китайських феодалів. Імперія Цинь: державний лад, ідеологія, внутрішня і зовнішня політика. Опіумні війни. Боротьба держав за розподіл Китаю. Повстання тайпінів. Сунь Ятсен. Синхайська революція. Утворення Гоміньдану.

Індонезія. Панування голландської Ост-Індської компанії в Індонезії. Витіснення голландців із Індонезії і захоплення її Англією. Народна війна 1825–1830 рр. на Яві. Політика «відкритих дверей» в Індонезії. Національно-визвольний рух на Яві.

Індія. Криза держави Великих Моголів. Англо-французька боротьба за Індію. Британське завоювання Індії. Колоніальна політика Великої Британії в Індії. Англо-сікхські війни і анексія Пенджабу. Індійський національно-визвольний рух. Індійський національний конгрес.

Іран та Афганістан. Афганістан та Іран у Новий час. Англійська агресія в Афганістані. Англо-афганські договори 1855 і 1893 рр. Англо-афгансько-російські відносини. Рух младоафганців напередодні Першої світової війни. Завоювання Ірану афганцями. Вторгнення турок до Ірану. Боротьба іранського народу проти завойовників. Внутрішня і зовнішня

політика Надір-шаха. Утвердження в Ірані династії Каджарів. Англо-французька боротьба за Іран. Розподіл Ірану на сфери впливу. Іранська революція 1905-1911 рр.

Османська імперія. Загарбницькі війни Османської імперії у другій половині XVII ст. Міжнародне становище Османської імперії у першій половині XVIII ст. Російсько-турецькі війни XVIII–XIX ст. Кримська війна. Криза Османської феодальної держави. Проникнення іноземного капіталу в Туреччину. Османська імперія в останній третині XIX – на початку XX ст. Младотурецька революція. Політика геноциду щодо національних меншин.

Арабські країни. Соціально-економічне та політичне становище арабських країн у Новий час (Єгипет, країни Магрибу, Ірак, Аравія та ін.). Єгипетська кампанія Наполеона та її наслідки. Реформи Мохаммеда Алі. «Єгипетська криза» 1839–1841 рр. та її наслідки. Будівництво Суецького каналу. Проникнення іноземного капіталу в Єгипет. Колоніальна експансія Франції у Північній Африці. Захоплення Лівії Італією. Перетворення Тунісу у напівколонію. Алжир під владою Франції. Перетворення Марокко у напівколонію.

Африка. Феодальні держави і європейські володіння у Західній Африці. Створення централізованої Ефіопської держави і боротьба проти англійської агресії. Імперіалістичний поділ Тропічної Африки. Французькі, англійські, німецькі володіння у Тропічній Африці. Європейська колонізація Південної Африки. Заснування Капської колонії. Англійська і бурська експансія. Створення республік Трансвааль і Оранжевої. Англо-бурська війна і створення Південно-Африканського Союзу. Антиколоніальна боротьба африканських народів.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ

Доба Новітньої історії, її основні тенденції та регіональні особливості. Вплив підсумків Першої світової війни на становище в державах-переможницях та в переможених країнах. Паризька мирна конференція, Версальсько-Вашингтонська система і післявоєнний устрій Європи. Ліга Націй та її роль у формуванні нової системи міжнародних відносин.

Основні політичні та соціально-економічні тенденції європейського розвитку у міжвоєнний період. Тоталітаризм як феномен XX ст., його прояви у різних країнах. Причини встановлення тоталітарних режимів. Італійський фашизм. Нацизм у Німеччині. Становлення радянської тоталітарної системи та сутність сталінізму в СРСР.

Ідеологічна боротьба між соціалізмом і капіталізмом, зовнішньополітичне протистояння двох систем. Зростання міжнародних суперечностей у 1930-ті

роки. Друга світова війна (1939–1945): її причини, характер, основні періоди та наслідки.

Світ після Другої світової війни. Утворення ООН. Післявоєнний устрій світу. «План Маршалла» і його роль у відбудові повоєнної Європи. СРСР і становлення тоталітарно-комуністичних режимів у країнах Східної Європи. Утворення двох військово-політичних блоків, складання біполярного світу. «Холодна війна». Розвиток міжнародних відносин у післявоєнний період: основні етапи, їх особливості. Розрядка міжнародної напруженості у 1970-х рр. і гельсінкський процес. Утворення ОБСЄ, його функції, механізм діяльності. Європейський Союз та його роль в сучасному світі. Криза колоніалізму та розпад колоніальної системи після Другої світової війни: основні етапи та наслідки. Рух неприєднання.

Науково-технічна революція та її вплив на розвиток людства. Формування «постіндустріального суспільства», світова економіка та інтеграційні процеси в Європі і світі. Крах комуністичних режимів у Східній Європі, розпад СРСР та нове співвідношення сил у світі. Нові тенденції світового розвитку на межі ХХ–ХХІ ст. Глобальні проблеми людства на порозі ХХІ ст. Загальні тенденції розвитку культури у ХХ – на початку ХХІ ст.

Країни Європи та Америки у Новітній час

Велика Британія. Економічне й політичне становище Великої Британії після Першої світової війни. Піднесення робітничого руху. Політична система Великої Британії у міжвоєнний період, місце у ній лейбористської партії. Лейбористські уряди. Колоніальна та зовнішня політика Великої Британії напередодні Другої світової війни. Початок кризи Британської імперії. Велика Британія у Другій світовій війні. У.Черчілль. Соціально-економічний і політичний розвиток Великої Британії у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. М.Тетчер. «Неоконсерватизм». «Неолейборизм». Відносини між Великою Британією та ЄС. Зовнішня політика Великої Британії. Ліквідація Британської колоніальної імперії. Ольстерська проблема.

Франція. Економічне й політичне становище Франції після Першої світової війни. Франція під час світової економічної кризи кінця 1920-х – початку 1930-х рр. Зовнішня політика Франції між двома світовими війнами. Франція у Другій світовій війні: капітуляція, рух Опору, визволення. Франція підчас Тимчасового режиму (1944–1947). Шарль де Голль. Четверта Республіка. П'ята Республіка: конституція, внутрішня і зовнішня політика. Соціально-політична сутність «голізму». Розпад французької колоніальної імперії. Криза П'ятої Республіки, травневі події 1968 р., відставка де Голля. Соціально-

економічний і політичний розвиток Франції в останній третині ХХ – на початку ХХІ ст.

Німеччина. Листопадова революція в Німеччині (1918–1919): характер, рушійні сили, перебіг подій. Веймарська республіка та причини її поразки. Німеччина в роки світової економічної кризи 1929–1933 рр. Фашистська диктатура в Німеччині (1933–1939): причини встановлення, сутність і соціальна база німецького фашизму, внутрішня й зовнішня політика Гітлера. Розв'язання Другої світової війни фашистською Німеччиною, створення нею воєнної коаліції, її агресії та окупаційний режим в захоплених країнах, воєнні поразки та капітуляція. Політика окупаційної влади антигітлерівської коаліції в 1945–1949 рр. «Берлінська криза» 1948–1949 рр. Розкол Німеччини: причини та наслідки. Створення ФРН та НДР. Соціально-економічний і політичний розвиток ФРН у 1949–1990 рр. «Німецьке економічне диво» (1949–1960). Німецьке питання в умовах «розрядки» в Європі. Соціально-економічний і політичний розвиток НДР у 1949–1990 рр. Революція 1989 р. та крах НДР. Об'єднання Німеччини: причини, хід процесу, міжнародно-правове врегулювання німецького питання та наслідки об'єднання (1989–1990). Німеччина після об'єднання. Проблеми трансформування соціально-економічної та політичної структури східних федеральних земель (90-ті рр.). Сучасне політичне життя та зовнішня політика ФРН.

Італія. Наслідки Першої світової війни для Італії. Соціально-економічний і політичний розвиток у міжвоєнний період. Прихід до влади в Італії фашизму: передумови, причини і наслідки. Соціальна база італійського фашизму. Встановлення тоталітарної фашистської диктатури в Італії. Б.Муссоліні. Агресивна зовнішня політика фашистської Італії. Економічна криза 1929–1933 рр. в Італії. Мілітаризація економіки, політика «автаркії» та фашистська «корпоративна система». Фашистська Італія у Другій світовій війні. Політична боротьба та економічне становище країни після визволення від фашизму. Проголошення республіки в Італії: особливості італійської республіканської конституції. Соціально-економічний і політичний розвиток Італії у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Іспанія. Іспанія після Першої світової війни. Економічна та політична криза кінця 1920-х – початку 1930-х рр. Основні етапи та характер революції 1931–1939 рр. в Іспанії. Іспанія в роки Другої світової війни. Франкістська Іспанія (1939–1975): сутність франкізму, становлення та еволюція франкістського політичного режиму, економічна політика. Післяфранкістська Іспанія. Парламентські вибори 1977 р. і Конституція 1978 р. Сучасне політичне життя, національне питання в Іспанії та її міжнародне становище.

Інші країни Західної Європи. *Австрія, Швейцарія, Греція, Португалія, Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Фінляндія, Скандинавські країни* (Швеція, Данія, Норвегія): основні етапи і події новітньої історії, політичний устрій, сучасне внутріполітичне і міжнародне становище, зовнішня політика.

США. Наслідки Першої світової війни для США, перетворення країни на найпотужнішу державу світу. США у міжвоєнний період. Доба «проспериті». Економічна криза і «велика депресія» у США 1929–1933 рр. «Новий курс» Ф.Рузвельта. Зовнішня політика США в 1930-ті рр. США у Другій світовій війні. Посилення міжнародних позицій США після Другої світової війни. Соціально-економічний і політичний розвиток США у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Основні тенденції розвитку американської культури.

Канада: Наслідки Першої світової війни для Канади. Піднесення робітничого та фермерського руху. Соціально-економічний і політичний розвиток Канади у міжвоєнний й період. Конституційна криза 1926 р. Канада під час світової економічної кризи 1929–1933 рр. Загострення національного питання в країні, проблема Квебеку. Канада після Другої світової війни. Соціально-економічний і політичний розвиток Канади у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Країни Латинської Америки: специфіка, основні етапи і події новітньої історії. Основні напрями і особливості економічного і політичного розвитку країн Латинської Америки у 1918–1939 рр. Революційні перетворення 1930-х рр. у Мексиці: індустріалізація та аграрна реформа. Політика США щодо латиноамериканських країн у міжвоєнний період. Прискорення економічного розвитку латиноамериканських країн під час Другої світової війни та в післявоєнні роки. Соціально-економічний і політичний розвиток країн Латинської Америки у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

СРСР та Російська Федерація. Лютнева революція та національно-визвольний рух в Росії у 1917 р. Жовтневий переворот у Петрограді, встановлення в Росії більшовицької диктатури. В.Ульянов (Ленін). Громадянська війна в Росії. Радянсько-польська війна. Ризький мир. Встановлення радянської влади в Україні, Закавказзі, Середній Азії, Сибіру, Далекому Сході. СРСР у міжвоєнний період. Сталінізм. Міжнародне становище та зовнішня політика СРСР в міжвоєнний період. Пакт Молотова-Ріббентропа. СРСР у Другій світовій війні (1941–1945). Соціально-економічний і політичний розвиток СРСР у 1945–1985 рр. Міжнародна політика СРСР у 1945–1985 рр. Системна криза в СРСР. Горбачовська «перебудова», спроби реформування політичної і економічної системи соціалізму та «нове політичне мислення» в міжнародних відносинах. Загострення національної проблеми в

СРСР, серпневий (1991) путч та крах радянської імперії. СНД та становлення незалежних держав на пострадянському просторі. Прибалтійські держави, Україна, Білорусія, Молдова, закавказькі та середньоазійські країни: особливості державотворення, зовнішня політика. Російська Федерація наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Країни Центральної і Південно-Східної Європи (*Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Румунія, Болгарія, Балканські країни*): основні етапи і події новітньої історії, політичний устрій, сучасне внутріполітичне і міжнародне становище, зовнішня політика.

Українська національно-демократична революція та гетьманат Павла Скоропадського. Українська державність в роки громадянської війни 1918-1920 рр.

Повалення самодержавства. Центральна Рада, розгортання національно-визвольного руху. Політична боротьба в Україні. Українське суспільство на шляху від автономії до незалежної держави. Жовтневий переворот в Петрограді. Українська Народна Республіка (УНР). Вихід України на міжнародну арену. Перша спроба утвердження більшовизму в Україні. Берестейський мир. Вступ австро-німецьких військ в Україну. Гетьманат П.Скоропадського. Державницька модель українського консерватизму. Селянські повстання і робітничий рух. Отаманщина. Махновський рух та його місце в подіях громадянської війни Відновлення УНР. Реалізація концепцій українського соціалізму в діяльності Директорії. Розпад Австро-Угорської імперії і проголошення ЗУНР. Акт Злуки УНР та ЗУНР. Українсько-польська війна. Перехід УГА через Збруч та її участь у подіях у Великій Україні. Білогвардійські режими в Україні. Культура і духовне життя в Україні 1917–1920 рр.

Україна в умовах утвердження радянського тоталітаризму і формування тоталітарних політичних систем в Європі

Політика радянської влади у 1920–1921 рр. Політична криза радянської системи на початку 1921 року. Антибільшовицькі повстання в Україні. Голод 1921–1922 рр. в Україні. Утворення СРСР. Повноваження УСРР. Поворот радянського режиму до нової економічної політики. Лібералізації національної політики. Політика більшовиків в культурній сфері. Українізація (коренізація) та її вплив на духовне і суспільне життя. Нова хвиля української політичної еміграції. Перші п'ятирічки. Демонтаж НЕПу. Сталінська колективізація та індустріалізація, їх наслідки. Голодомор 1932–1933 рр. Репресії кінця 1920-х – 1930-х років. «Розстріляне відродження». Боротьба з «українським

буржуазним націоналізмом». Процес СВУ. Масові репресії – складова сталінської тоталітарної системи. Утвердження тоталітарного режиму в Україні. Стан української культури 1930-х років. Ліквідація української автокефальної православної церкви. Репресії проти селянства, політика геноциду українського народу. Розгром партійно-радянських кадрів. Сталінський терор в армії. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях в міжвоєнний період. Українські землі в складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Легальні та нелегальні форми методи боротьби УВО, ОУН. Націократичні концепції (Д.Донцов, М.Сціборський). Культурно-просвітницький рух. Політичні партії, громадські установи. Греко-католицька церква.

Україна у Другій світовій війні. Повоєнна відбудова і початок десталінізації (1945 – середина 1960-х рр.)

Україна в зарубіжних стратегіях та доктринах. Українська карта у політиці великих держав напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. і західноукраїнські землі. Початок Другої світової війни. Включення Західної України до складу СРСР. Україна у планах німецького фашизму. Напад Німеччини на СРСР. Оборонні бої Червоної Армії. Окупаційний режим в Україні. Розчленування України. Розгортання антинацистської боротьби. Дві течії руху Опору в Україні. Радянське підпілля і партизанський рух. Оунівське підпілля і Українська повстанська армія. Наступ Червоної Армії у 1943–1944 рр. Вигнання нацистів з України. ОУН-УПА у боротьбі з радянським тоталітарним режимом. Репресії у Західній Україні. Втрати України у роки війни. Кінець Другої світової війни. Її наслідки для України.

Україна в період післявоєнної відбудови. Перехід до мирної праці. Економіка України в умовах посилення тоталітарно-бюрократичної системи. Особливості відновлення довоєнного рівня економіки. Стан сільського господарства. Голод 1946–1947 рр., його причини. Репресивний характер повоєнної національної політики КПРС. Радянізація західних областей України. Українська проблема в контексті протистояння двох світових систем. Масові репресії та депортації населення. Збройний опір радянському тоталітаризму. Боротьба ОУН-УПА з радянською репресивною машиною. Хрущовська відлига в Україні (1953–1964). XX з'їзд КПРС і Україна. Початок десталінізації України. Обмеженість демократизації державного життя і збереження всевладдя партії. Стан економіки України наприкінці 1950 – на початку 1960-х років. Прорахунки у сільському господарстві. Культура і

духовне життя. Науково-технічна революція, досягнення вчених, стан суспільних наук. «Шестидесятники». Зародження дисидентського руху.

Криза тоталітарної системи і здобуття незалежності України (друга половина 1960-х рр. – початок ХХІ ст.)

Загострення кризи радянської системи у другій половині 1960-х років. Поглиблення політики русифікації. Правозахисний рух 1970-х – початку 1980-х рр. Системна криза радянського режиму у другій половині 1980-х років. Пошуки виходу з кризи у вищих колах партійного керівництва. Спроби оздоровлення суспільно-політичного життя. Початок «перебудови». Втрата політичної ініціативи компартією України. Погіршення економічної ситуації. Чорнобильська катастрофа. Зростання політичної активності суспільства. Початок формування багатопартійності в Україні. Народний рух України. Спроба державного перевороту в Україні. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори президента України. Утворення СНД. Розгортання державотворчих процесів.

Україна в умовах незалежності. Пошуки моделі соціально-економічного і політичного розвитку. Спроби впровадження соціально-економічних реформ в сучасній Україні. Соціально-економічні та політичні процеси в незалежній Україні. Міжнародне становище України. Нові тенденції у духовному житті.

Країни Азії та Африки у Новітній час

Китай. Економічне і політичне становище Китаю після Першої світової війни. Розвиток робітничого і селянського руху: створення КПК та єдиного національного фронту. Революція 1925–1927 рр. у Китаї: характер, особливості, підсумки. Переворот Чан Кайші, гоміньданівський режим. Японська агресія у Манчжурії і початок антияпонської боротьби. Китай напередодні і у роки Другої світової війни. Громадянська війна 1946–1949 рр. Проголошення КНР. Культ особи Мао Цзедуна і соціально-економічні експерименти. Боротьба за владу після смерті Мао Цзедуна і Чжоу Еньлая. Конституція 1982 р. Курс реформ Ден Сяопіна. Зовнішня політика КНР, тайванська проблема, гонконгське питання, тибетська проблема.

Японія. Внутрішньополітичний розвиток Японії у міжвоєнний період, агресивна зовнішня політика та фашизація режиму. Японія у Другій світовій війні. Поразка і капітуляція Японії. Окупаційна політика США в Японії, проведення демократизації та демілітаризації країни. Конституція 1947 р. Сан-Франциський договір. Японське «економічне диво» у 1950–1960-ті рр. Соціально-економічний і політичний розвиток Японії у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Зовнішня політика, проблема «північних територій».

Індія. Національно-визвольний рух в Індії у 1918–1922 рр. М.Ганді. Підйом демократичного і національного руху і 1928–1935 рр. Індія в роки Другої світової війни. Здобуття Індією незалежності, поділ країни на дві держави – Індійський Союз і Пакистан. Конституція Індії 1950 р. Курс Дж.Неру: лівоцентризм у внутрішній та неприєднання у зовнішній політиці. Політика Індійського національного конгресу в 1960–1980-ті рр. І.Ганді. Індопакістанські конфлікти. Боротьба ІНК з опозицією і проти сепаратизму. Тамільська проблема. Сучасне становище Індії та її зовнішня політика.

Туреччина. Крах Османської імперії. Кемалійська революція: національно-визвольний рух у Туреччині в 1918–1923 рр. Турецька республіка при К.Ататюрке. Принципи кемалізму (тюркізму). Політика етатизму. Туреччина напередодні і в роки Другої світової війни. Особливості післявоєнного розвитку Туреччини: виникнення багатопартійної системи, земельна реформа. Соціально-економічний і політичний розвиток Туреччини у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Курдська проблема, зростання ісламського фундаменталізму. Зовнішня політика Туреччини.

Країни Південно-Східної Азії. Індокитай та Індонезія у міжвоєнний період та в роки Другої світової війни. Серпневі революції 1945 р. в Індокитаї та Індонезії. Створення Демократичної Республіки В'єтнам. Комуністичний режим Хо Ши Міна у В'єтнамі. Проголошення незалежності Республіки Індонезія. Правління Сухарто (1965-1998 рр.). Збройний опір народів Південно-Східної Азії спробам відновити колоніальні порядки. Женевська нарада 1954 р. Американо-в'єтнамська війна та її наслідки. Об'єднання В'єтнаму, особливості, політичного ладу, економічні реформи. «Червоні кхмери» та їхня модель комунізму в Камбоджі. «Камбоджійська проблема» та її вирішення. Філіппіни в роки правління Ф.Маркоса. Сучасне політичне та економічне становище в країнах регіону.

Країни Середнього Сходу. Особливості розвитку країн і народів ісламської цивілізації в умовах ХХ століття. «Ісламський соціалізм», «ісламський націоналізм», «ісламський фундаменталізм» як ідеологічні та політичні течії в регіоні. Пакистан після Другої світової війни. Конституція 1956 р. і проголошення незалежності Пакистану. Соціально-економічний і політичний розвиток Пакистану у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Афганістан до і після Другої світової війни. Афгано-пакистанські суперечки з пуштунського питання. Антимонархічний рух в Афганістані, військовий переворот та проголошення Республіки Афганістан (1973 р.). Конституція 1977 р. Квітневий переворот в Афганістані 1978 р. Громадянська війна в Афганістані, військове втручання СРСР та її наслідки. Рух талібів в Афганістані та встановлення ними контролю над країною. Шахський режим в

Ірані до і після Другої світової війни. «Біла революція» 1960-х рр. та її наслідки. Ісламська революція в Ірані 1979 р. Аятола Хомейні. Ірано-іракська війна. Скасування англійського протекторату над Кувейтом. Проголошення незалежності Бахреїну та Катару. Здобуття незалежності Іраку (1932). Скиннення монархії (1958). Військовий переворот 1968 р. в Іраку і встановлення влади Партії арабського соціалістичного відродження. Режим С.Хусейна в Іраці. Агресія проти Кувейту. Операція ООН «Буря в пустелі». Країни Середнього Сходу наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Країни Близького Сходу. Палестинська проблема в ХХ ст. Міжнародне управління Палестиною після падіння Османської імперії. Єврейська імміграція в міжвоєнні роки, арабо-єврейські конфлікти. Гітлерівський геноцид щодо євреїв. Поділ Палестини, утворення держави Ізраїль. Виникнення та поглиблення близькосхідної кризи. Арабо-ізраїльська війни. Близькосхідне врегулювання. Кемп-Девідські угоди. Специфіка розвитку та політики Ізраїлю на сучасному етапі. Роль Єгипту в регіоні. «Вільні офіцери» і липнева (1952) революція в Єгипті. Соціально-економічний і політичний розвиток Єгипту у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Соціально-економічний і політичний розвиток Сирії, Йорданії, Лівану, країн Аравійського півострова у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Нові індустріальні країни Сходу. *Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Гонконг, Малайзія, Таїланд:* соціально-економічний розвиток, політичний устрій і особливості.

Країни Північної Африки. Здобуття незалежності Тунісом та Марокко. Національно-визвольна війна алжирського народу. Проголошення незалежності Алжирської Республіки (1962). Країни Магрибу на шляху незалежного розвитку, їх зовнішня політика. Утворення самостійної лівійської держави в 1951 р. Державний переворот 1 вересня 1969 р., проголошення Лівійської Арабської Республіки. М.Каддафі та падіння його режиму.

Країни Тропічної та Південної Африки. Південно-Африканський Союз, Африканський національний конгрес: форми боротьби в міжвоєнний період. «Пробудження» «чорної Африки» після Другої світової війни. 5-й Панафриканський конгрес в Манчестері. Надання незалежності країнам Тропічної Африки (1950–1960-ті рр.). П.Лумумба. А.Нето. Крах колоніалізму на півдні Африки. Політична боротьба в Південно-Африканській Республіці у 1960–1980-х рр. Н.Мандела. Ліквідація системи апартеїду у ПАР. Неоколоніалізм та проблеми розвитку країн «третього світу» наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі. – К., 1993. – 344 с.
2. Багалій Д. Нарис історії України. – К., 1994. – 388 с.
3. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Харків, 1993. – 299 с.
4. Багатопартійна українська держава на початку ХХ ст. Програмні документи перших українських політичних партій. – К., 1992. – 276 с.
5. Балух В.О., Коцур В.П. Історія середніх віків: У 2-х т. – Т.1. Раннє середньовіччя: Курс лекцій. – Чернівці, 2009.
6. Балух В.О., Коцур В.П. Історія середніх віків: У 2-х т. – Т.2. Високе і пізнє середньовіччя: Курс лекцій. – Чернівці, 2010.
7. Балух В.О. Візантиністика: Курс лекцій. – Чернівці, 2006.
8. Балух В.О. Історія античної цивілізації. – Т.1: Стародавня Греція. – Чернівці, 2007.
9. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. – Чернівці, 2005.
10. Баран В. Україна 1950-1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи. – К., 1996. – 267 с.
11. Баран В. Україна після Сталіна: нарис історії 1953-1985 рр. – Львів, 1992. – 277 с.
12. Баран В., Козак Д., Терпиловський Р. Походження слов'ян. – К., 1991. – 288 с.
13. Білас І. репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953. Кн. 1-2. – К., 1994. – 299 с.
14. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1997. – 344 с.
15. Браїчевський М. Вступ до історичної науки. Навч. посібник. – К., 1995. – 325 с.
16. Вегеш М. Карпатська Україна (1938-1939). – Ужгород, 1993. – 378 с.
17. Верстюк В. Махновщина. – К., 1992. – 334 с.
18. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. – К., 1995. – 344 с.
19. Винниченко В. Відродження нації. – Ч.1-3. – К., 1990. – 324 с.
20. Винокур О., Трубчанінов С. Давня і середньовічна історія України. – К., 1996. – 217 с.
21. Волковинський В. Нестор Махно. Легенди і реальність. – К., 1994. – 326 с.
22. Володарі гетьманської булави. Історичні портрети. – К., 1994. – 344 с.
23. Всесвітня історія: Навч. посібник / Б.М.Гончар, В.М.Мордвінцев, А.Г.Слюсаренко, С.П.Стельмах. – К., 2011.
24. Газін В.П., Копилов С.А. Всесвітня історія країн Європи та Америки (1945–2002 роки). – К., 2004.
25. Гарань О. Убити дракона: З історії Руху та нових партій України. – К., 1993. – 314 с.
26. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. – К., 1994. – 444 с.

27. Головченко В. Від "Самостійності України" до Союзу визволення України. – Харків, 1996. – 366 с.
28. Голод 1921-1923 років в Україні. Зб. док. і мат. – К., 1993. – 255 с.
29. Голод в Україні 1946-1947. Док. і мат. – К., Нью-Йорк, 1996. – 267 с.
30. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття. – К., 1996. – 344 с.
31. Грушевський М. Очерк истории украинского народа. – К., 1991. – 255 с.
32. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 тт., 12 кн. – К., 1991–1998. – 277 с.
33. Гуржій О. І. 100 великих постатей і подій козацької України. – К.: Арій, 2008. – 224 с.
34. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Історія козацтва. Держава – військо – битви. – К.: Арій, 2011. – 213 с.
35. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVIII ст.: кордони, населення, право. – К., 1996. – 245 с.
36. Гуржій О., Орлик В. Селяни України та їх оподаткування в XVII – середині XIX ст. – К., 2012. – 266 с.
37. Давня історія України. Кн. 1-2. – К., 1994, 1995. – 235 с.
38. Донік О. М. Україна: у складі двох імперій (остання чверть XVIII – перша половина XIX ст.) – К.: Кріон, 2011. – 219 с.
39. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1991. – 267 с.
40. Дорошенко Д. Нарис історії України. Т. 1-2. – К., 1991. – 313 с.
41. Дорошенко Д. Огляд української історіографії. – К., 1996. – 335 с.
42. Етнічний довідник. Національні меншини в Україні. – К., 1996. – 334 с.
43. Єскельчик С. Пробудження нації. До концепції історії українського національного руху другої половини XIX ст. – Мельбурн, 1994. – 344 с.
44. Єфименко О. Історія України та її народу. – К., 1992. – 213 с.
45. Життєвий простір України: політичний та гуманітарний виміри (1991–2010 роки): Зб. наук. ст. – К.: Інститут історії України, 2012. – 324 с.
46. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів, 1993. – 315 с.
47. Залізняк Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994. – 366 с.
48. Залізняк Л. Україна в Російській імперії. – К., 1994. – 377 с.
49. Заставний Ф. Українська діаспора. Розселення українців у зарубіжних країнах. – Львів, 1991. – 324 с.
50. Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азаї. – К., 2004.
51. Ісаєвич Я. Україна давня і нова. Народ, релігія, культура. – Львів, 1996. – 213 с.
52. Історія західноєвропейського Середньовіччя: Хрестоматія / Упоряд. М. О. Рудь. – К., 2005.
53. Історія стародавнього світу / За ред. А. Г. Бокщаніна. – К., 1976. – Т. 2.
54. Історія стародавнього світу / За ред. Ю. Крушкол. – К., 1976. – Т. 1.
55. Історія сучасного світу. Соціально-політична історія XV – початку XXI століть: Навч. посібник / За ред. Ю. А. Горбаня. – К., 2012.

56. Історія України в особах IX–XVIII ст. – К., 1993. – 267 с.
57. Історія України в особах XIX–XX ст. – К., 1995. – 213 с.
58. Історія України в особах. Литовсько-польська доба. – К., 1997. – 283 с.
59. Історія України: друга половина XX століття. Нариси історії. – К., 1997. – 256 с.
60. Історія України: нове бачення: У 2-х т. – К., 1996. – 265 с.
61. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. – К., 2007. – 256 с.
62. Історія української культури: У 5 т. – К., 2003. – 278 с.
63. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. – К., 1995. – 298 с.
64. Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля. – К., 1992. – 297 с.
65. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі XIX–XX століть. Соціально-політичний портрет. – К., 1993. – 213 с.
66. Касьянов Г., Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30-ті рр.). – К., 1991. – 213 с.
67. Коваль М.В. Україна: 1939-1945. Маловідомі і непрочитані сторінки історії. – К., 1995. – 213 с.
68. Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини (1760-1830). – К., 1996. – 345 с.
69. Колективізація і голод на Україні (1929-1933). Зб. док. і мат. – К., 1993. – 324 с.
70. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. – К., 1993. – 314 с.
71. Конституційні акти України. 1917-1920. – К., 1992. – 300 с.
72. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні. – Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993. – 328 с.
73. Котляр М. Історія України в особах. Давньоруська держава. – К., 1996. – 289 с.
74. Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. – К., 1996. – 299 с.
75. Котляр М., Кульчицький С. Шляхами віків: довідник з історії України. – К., 1993. – 256 с.
76. Котляр М., Смолій В. Історія в життєписах. – К., 1994. – 478 с.
77. Крижанівська О.О., Крижанівський О.П. Історія Середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя: Курс лекцій – К., 2004.
78. Крижановський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Курс лекцій. – К., 2002.
79. Крип'якевич І. Історія України. – Львів, 1992. – 546 с.
80. Культура українського народу. Навчальний посібник. – К., 1994. – 213 с.
81. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928). – К., 1996. – 278 с.
82. Кульчицький С. Ціна «великого перелому». – К., 1991. – 313 с.
83. Куттяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939). – Івано-Франківськ, 1993. – 276 с.

84. Литвин В.М. Україна: політика, політики, власть. – К., 1997. – 288 с.
85. Литвин М., Науменко К. Історія галицького стрілецтва. – Львів. – 298 с.
86. Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. – Львів, 1995. – 356 с.
87. Лихолобова З.Г. Сталінський тоталітарний режим та політичні репресії кінця 30-х років в Україні. – Донецьк, 1996. – 345 с.
88. Малик Я. Впровадження радянського режиму в українському селі (1919-1920). – Львів, 1996. – 213 с.
89. Малик Я. Тоталітаризм в українському селі. Перша спроба впровадження (жовтень 1917 – березень 1918 рр.). – Львів, 1996. – 346 с.
90. Минуле України: відновлені сторінки. – К., 1991. – 345 с.
91. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–70-ті роки): Підручник / Кер. авт. кол. В.А.Манжола. – К., 1999.
92. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980–2000 роки): Підручник / Кер. авт. кол. Л.Ф.Гайдуков. – К., 2001.
93. Моця О., Ричка В. Київська Русь: від язичництва до християнства. – К., 1996. – 213 с.
94. Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвність. Українці на фронтах другої світової війни. – К., 1997. – 299 с.
95. Нагаєвський І. Історія української держави ХХ ст. – К., 1994. – 345 с.
96. Наливайко Д. Козацька християнська республіка. – К., 1992. – 410 с.
97. Нариси з історії українського національного руху. – К., 1994. – 213 с.
98. Нариси історії української революції 1917–1921 років. – К., 2011. – 287 с.
99. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Зб. док. і мат. – К., 1994. – 324 с.
100. Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій Я.М. Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні. – К., 1991. – 355 с.
101. Орлова Т.В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: Навч. посібник. – К., 2012.
102. Орлова Т.В. Історія сучасного світу XV – початку ХХІ століття: Навч. посібник. – К.,
103. Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917-1919 рр. – К., 1995. – 355 с.
104. Павлюк О. Боротьба України за незалежність і політика США (1917-1923). – К., 1996. – 213 с.
105. Пащенко В.О. Держава і православ'я в Україні: 20 – 30-ті роки ХХ ст. – К., 1993. – 289 с.
106. Петров В. Походження українського народу. – К., 1992. – 276 с.
107. Пиріг Р.Я. Життя Михайла Грушевського. Останнє десятиліття (1924-1934). – К., 1993. – 245 с.
108. Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України. Ч.1-2. – Львів, 1994. – 277 с.
109. Полонська-Василенко Н. Історія України. – Т.1-2. – К., 1995. – 234 с.
110. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998. – 324 с.

111. Пристайко В., Шаповал Ю. Михайло Грушевський і ГПУ-НКВД. Трагічне десятиліття: 1924-1934. – К., 1996. – 355 с.
112. Пристайко В., Шаповал Ю. Справа «Спілки визволення України». – К., 1995. – 355 с.
113. Реєнт О. Українська революція. – К., 1996. – 389 с
114. Рибалка І. Історія України. Ч.1-2. – Харків, 1995-1997. – 378 с.
115. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу: Курс лекцій. – К., 2002.
116. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. – К., 2000.
117. Рубльов О.С., Черченко Ю.А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції. 20–50-ті рр. ХХ ст. – К., 1994. – 355 с.
118. Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу. – К., 1993. – 498 с.
119. Слюсаренко А., Томенко М. Історія української конституції. – К., 1993. – 367 с.
120. Смолій В. А., Степанков В. С. Правобережна Україна у другій половині XVII–XVIII ст.: Проблема державотворення. – К., 1993. – 389 с.
121. Смолій В., Гуржій О. Як і коли почала формуватися українська нація. – К., 1991. – 358 с.
122. Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. – К., 1995. – 355 с.
123. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська державна ідея. – К., 1997. – 389 с.
124. Субтельний О. Україна: історія. – К., 1993. – 355 с.
125. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. – К., 1996. – 355 с.
126. Терещенко Ю., Курило В. Історія України. – Кн.1. Від найдавніших часів до 1917 р. – К., 1995. – 424 с.
127. Терещенко Ю., Осташко Т. Український патріот із династії Габсбургів. – К., 2011. – 398 с.
128. Толочко П. Київська Русь. – К., 1996. – 378 с.
129. Трофимович В. Україна в роки другої світової війни (1939-1945). – Львів, 1995. – 378 с.
130. Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття. Історичні нариси – К., 2011. – 388 с.
131. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства. – К., 1994. – 355 с.
132. Українська державність у ХХ столітті. – К., 1996. – 378 с.
133. Українська ідея. Історичний нарис. – К., 1995. – 391 с.
134. Українська народність. Нарис соціально-економічної і етнополітичної історії. – К., 1990. – 410 с.
135. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. Т.1. – К., 1996; Т.2. – К., 1997. – 344 с.

136. Ульяновський В., Крижанівський О., Плохій С. Історія церкви та релігійної думки в Україні. У 3-х кн. – К., 1994. – 312 с.
137. Чорнобильська трагедія. Док. і мат. – К., 1996. – 278 с.
138. Чорноморська минувшина. Записки Відділу історії козацтва на Півдні України. – О., 2011. – 266 с.
139. Шаповал Ю. Україна 20 - 50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К., 1993. – 378 с.
140. Шаповал Ю., Пристайло В., Золотарьов В. ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи. – К., 1997. – 370 с.
141. Шип Н.А. Интеллигенция на Украине (XX ст.) Историко-социологический очерк. – К., 1991. – 380 с.
142. Яровий В. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). – К., 2001.
143. Яровий В. Історія західних та південних слов'ян у XX ст.: Курс лекцій. – К., 1996.

Допоміжна

1. Ададуrow В. Історія Франції: Королівська держава та створення нації до кінця XVIII ст. – Львів, 2002.
2. Акунов В.В. Самураї держави Ямато. – М., 2913.
3. Алаев Л.Б. История Востока с древнейших времен до начала XX века. – М., 2013.
4. Алатри П. Происхождение фашизма. – М., 1961.
5. Алексеев В.П., Першиц А.М. История первобытного общества. – М., 1999.
6. Альбедиль М.Ф. Забытая цивилизация в долине Инда. – СПб., 1991.
7. Англия в эпоху абсолютизма: (Статьи и источники) / Под ред. Ю.М.Сапрыкина. – М., 1984.
8. Античная литература. Греция. Антология / Сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошенкова. – Т. 1–2. – М., 1989.
9. Арендт Х. Истоки тоталитаризма. – М., 1996.
10. Аристотель. Политика. Афинская полития. – М., 1997.
11. Арон Р. Демократия и тоталитаризм. – М., 1993.
12. Артхашастра (или Наука политики). – М.; Л., 1994.
13. Аттила / Сост. Г.Благовещенский. – М.; СПб., 2011.
14. Атхарваведа: Избранное. – М., 1995.
15. Барановский В. Политическая интеграция в Западной Европе. – М., 1983.
16. Барг М.А. Великая английская революция в портретах ее деятелей. – М., 1991.
17. Басовская Н. Столетняя война: Леопард против лилии. – М., 2007.
18. Баталов Э.Я., Малашенко Ч.Е., Мельвиль А.Ю. Идеологическая стратегия США на мировой арене. – М., 1985.
19. Баткин Л.М. Данте и его время. Поэт и политика. – М., 1965.

20. Баткин Л.М. Итальянское Возрождение. Проблемы и люди. – М., 1995.
21. Белоусов Л.С. Режим Муссолини и массы. – М., 2000.
22. Беляев Е.А. Арабы, ислам и арабский халифат в раннее Средневековье. – М., 1966.
23. Беренстен В. Империя Великих Моголов. – М., 2005.
24. Берти Ф.Л. За кулисами Антанты. Дневник британского посла в Париже. 1914–1919. – М.; Л., 1927.
25. Бессмертный Ю.Л. Жизнь и смерть в средние века. Очерки демографической истории Франции. – М., 1991.
26. Бессмертный Ю.Л. Феодалная деревня и рынок в Западной Европе XII–XIII вв. – М., 1969.
27. Бессонов Б.Н. Фашизм: идеология, политика. – М., 1985.
28. Бибб Дж. Две тысячи лет до нашей эры. – М., 2011.
29. Бицилли П.М. Элементы средневековой культуры. – СПб., 1995.
30. Блок М. Феодалное общество // Блок М. Апология истории. – М., 1986.
31. Богачевська-Хом'як М. Білим по білому. Жінки в громадянському житті України. 1884-1939. – К., 1995. – 378 с.
32. Боечко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. – К., 1994. – 355 с.
33. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. – СПб., 2003.
34. Бокщанин А.А., Непомнин О.Е. Лики Срединного царства: Занимательные и познавательные сюжеты средневековой истории Китая. – М., 2002.
35. Большаков О.Г. История Халифата: В 4 томах. – Т.1–4. – М., 1998, 2002, 2010.
36. Бонгард-Левин Г.М., Герасимов А.В. Мудрецы и философы Древней Индии. Некоторые проблемы культурного населения. – М., 1975.
37. Бонгард-Левин Г.М., Ильин Г.Ф. Индия в древности. – М., 1985.
38. Боннар А. Греческая цивилизация. – Т.1–3. – М., 1995.
39. Борхард К.-Д. Европейская интеграция. Происхождение и развитие Европейского Союза. – М., 1996.
40. Ботвинник М.Н. и др. Жизнеописания знаменитых греков и римлян. – М., 1988.
41. Брагина Л.М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV–XV веков. – М., 1977.
42. Брагина Л.М. Социально-этические взгляды итальянских гуманистов (вторая половина XV в.). – М., 1983.
43. Брис К. История Италии. – СПб., 2008.
44. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм. XV–XVIII вв. – Т.1–3. – М., 1986–1992.
45. Буданова В.П. Варварский мир эпохи великого переселения народов. – М., 2000.
46. Будда. История о перерождениях – М., 1991.

- 47.Бураков Ю., Питльована Л. Нариси історії Англії Нового часу. – Львів, 2003.
- 48.Бураковський І., Немиря Г., Павлюк О. Дорога в майбутнє– дорога в Європу. Європейська інтеграція України. – К., 2000.
- 49.Буркхардт Я. Культура Італії в епоху Відродження. – М., 1995.
- 50.Бурлацький Ф. Мао Цзэдун «Наш коронний номер – це війна, диктатура». – М., 1976.
- 51.Бурстин Д. Американці: демократический опыт. – М., 1993.
- 52.Бэшем А.Л. Чудо, котрым была Індія. – М., 1977.
- 53.Бьюри Дж.Б. Варвари и Рим: Крушение империи. – М., 2013.
- 54.Варьяш И.И. Правовое пространство ислама в христианской Испании XIII-XV вв. – М., 2001.
- 55.Варьяш О.И., Черных А.Л. Португалия: дороги истории. – М., 1990.
- 56.Васильев А.А. История Византийской империи: В 2 т. – СПб., 2000.
- 57.Васильев Л.С. История Востока. – Т.1. – М., 1998.
- 58.Васильев Л.С. История Востока. – Т.2. – М., 1999.
- 59.Васильев Л.С. История Китая. – М., 2002.
- 60.Веджвуд С.В. Тридцатилетняя война. – М., 2011.
- 61.Вейгалл А. Эхнатон: Фараон-вероотступник. – М., 2010.
- 62.Веселовський С.Г. Європейські політичні комунікації: Конспект лекцій. – К., 1999.
- 63.Вестад О.А. Беспокойная империя. Китай и мир с 1750 года. – М., 2014.
- 64.Виймар П. Крестовые походы. – СПб., 2008.
- 65.Виппер Р.Ю. История нового времени. – К., 1997.
- 66.Власть и политическая культура в средневековой Европе. – М., 1992.
- 67.Воронцов В. Судьба китайского Бонапарта. – М., 1989.
- 68.Восточная Европа на историческом переломе. Очерки революционных преобразований 1989–1990 гг. – М., 1991.
- 69.«Восточноевропейский социализм»: Становление режима, попытки его модификации, причины краха. – М., 1992.
- 70.Всемирная история: Учебник для вузов / Под ред. Г.Б.Полякова, А.Н.Марковой. – М., 1997.
- 71.Гаджиев К.С. Американская нация: национальное самосознание и культура. – М., 1990.
- 72.Гайденко В.П., Смирнов Г.А. Западноевропейская наука в средние века. – М., 1984.
- 73.Галкин А.А. Германский фашизм. – М., 1989.
- 74.Галкин И.С. Создание Германской империи. 1815–1871. – М., 1986.
- 75.Гарэн Э. Проблемы итальянского Возрождения. – М., 1986.
- 76.Гинцберг Л.И. На пути в имперскую канцелярию. Германский фашизм рвется к власти. – М., 1972.
- 77.Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. – СПб., 1995.
- 78.Голоси стародавньої Індії: Антологія староіндійської літератури. – К., 1982.

79. Горбачов М.С. Реформы и жизнь. В 2-х т. – М., 1995.
80. Гордон А.В. Падение жирондистов. Народное восстание в Париже 31 мая – 2 июня 1793 г. – М., 1988.
81. Гордон К. Эпоха Атиллы: Римская империя и варвары в V веке. – М., 2014.
82. Горелов М.М. Датское и нормандское завоевания Англии в XI веке. – СПб., 2007.
83. Город в средневековой цивилизации Западной Европы. Т.1–4. – М., 1999–2000.
84. Горун С.Д. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу: Навчальний посібник. – К., 1999.
85. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. – М., 1980.
86. Гофф Ж ле. Цивилизация средневекового Запада. – М., 1992.
87. Грабенский В. История польского народа. – Минск, 2006.
88. Грацианский Н.П. Из социально экономической истории западноевропейского средневековья. – М., 1960.
89. Грибков А.И. Судьба Варшавского договора. – М., 1998.
90. Григулевич И.Р. Инквизиция. – М., 1985.
91. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. – М., 1984.
92. Гуревич А.Я. Культура и общество средневековой Европы глазами современников. – М., 1989.
93. Гуревич А.Я. Проблемы средневековой народной культуры. – М., 1981.
94. Гуревич А.Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М., 1990.
95. Гуревич М. Походы викингов. – М., 1966.
96. Гусарова Т.П. Город и деревня Италии на рубеже позднего средневековья. – М., 1983.
97. Гусева Н.Р. Индуизм. История формирования, культовая практика. – М., 1977.
98. Гутнова Е.В. Возникновение английского парламента. (Из истории английского общества и государства XIII в.) – М., 1960.
99. Гутнова Е.В. Классовая борьба и общественное сознание крестьянства в средневековой Западной Европе (XI–XV вв.). – М., 1984.
100. Гуттен Ульрих фон. Диалоги. Публицистика. Письма. – М., 1959.
101. Далин В.М. Из истории социальной мысли во Франции. – М., 1984.
102. Дашкевич А.В. На роздоріжжі: виклики сучасності і парадокси зовнішньої політики США. – К., 1996.
103. Дашков С. Иран III–VII вв. В легендах, исторических хрониках и современных исследованиях. – М., 2008.
104. Двор монарха в средневековой Европе. Явление, модель, среда. – М., СПб., 2001.
105. Джуэтт С.О. Завоевание Англии норманнами. – М., 2003.
106. Дмитриева О.В. Социально-экономическое развитие Англии в XVI в. – М., 1990.

107. Добиаш-Рождественская О.А. Культура западноевропейского средневековья. – М., 1987.
108. Древние цивилизации / Под общей ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М., 1989.
109. Древний Рим: история, быт, культура / Сост. Л.С.Ильинская. – М., 1997.
110. Древняя Индия: Страна чудес. – М., 1997.
111. Дэвис Н. История Европы. – М., 2005.
112. Дюби Ж. Трехчастная модель или представление средневекового общества о себе самом. – М., 2000.
113. Дюби Ж. История Франции. Средние века. От Гуго Капета до Жанни д'Арк. – М., 2000.
114. Егорова Е.В. США в международных кризисах. – М., 1988.
115. Елисеев Д. Хидэеси: Строитель современной Японии. – СПб., 2008.
116. Ерусалимский А.С. Бисмарк. Дипломатия и милитаризм. – М., 1968.
117. Желев Ж. Фашизм: тоталитарное государство. – М., 1991.
118. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. – М., 1980.
119. Заборов М.А. Папство и крестовые походы. – М., 1960.
120. Законы Ману. – М., 1992.
121. Замошкин Ю.А. Вызовы цивилизации и опыт США: история, психология, политика. – М., 1991.
122. Западная Европа: парадоксы регулирования / Под ред. В.Н.Шенаева и В.И.Кузнецова. – М., 1988.
123. Зашкільняк Л.О., Крикун М.Г. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002.
124. Зінченко А. Визволитися вірою. Життя і діяння митрополита Василя Липківського. – К., 1997. – 355 с.
125. Иванян Э.А. История США. – М., 2006.
126. Ивонин Ю.Е., Ивонина Л.И. Вершители судеб Европы. – Смоленск, 2004.
127. История Великобритании / Под ред. Кеннета О.Моргана. – М., 2008.
128. История внешней политики и дипломатии США. 1775–1877 гг. – М., 1994.
129. История древнего Востока / Под ред. В.И.Кузищина. – М., 2005.
130. История Древнего Рима / Под ред. В.И.Кузищина. – М., 1981.
131. История древней Греции / Под ред. В.И.Авдиева и др. – М., 1972.
132. История древней Греции / Под ред. В.И.Кузищина. – М., 2001.
133. История Европейской интеграции (1945-1994). Под ред. А.С.Намазовой, Б.Эмерсон. – М., 1995.
134. История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8т. – Т.2. Средневековая Европа. – М., 1992.
135. История Европы. – Т.1. Древняя Европа / Под ред. Е.С.Голубцовой. – М., 1986.
136. История и культура древней Индии: Тексты. – М., 1990.

137. История китайской философии. – М., 1989.
138. История Китая / Под ред. Меликсетова А.В. – М., 2004.
139. История крестовых походов / Под ред. Дж.Райли-Смита. – М., 1998.
140. История крестьянства в Европе. Эпоха феодализма. В 3 тт. – Т.1, 2. – М., 1985, 1986.
141. История культуры Западной Европы в эпоху Возрождения / Под ред. Л.М.Брагиной. – М., 1999.
142. История первой мировой войны. 1914-1918. В 3-х т. / Под ред. И.И.Ростунова. – М., 1975.
143. История средних веков / Под ред. З.В.Удальцовой: 2 т. – М., 1991.
144. История средних веков / Под ред. С.Д.Сказкина: 2 т. – М., 1977.
145. История средних веков / Под ред. С.П.Карпова: В 2 т. – М., 2000.
146. История Франции/Под ред. Ж.Карпатые и Ф.Лебрена. – Спб., 2008.
147. История Японии / Под ред. Жукова А.Е. – М., 1998.
148. Итоги второй мировой войны: Выводы побежденных / К.Типпельскирх, К.Кессельринг, Г.Гудериан и др. – СПб.; М., 1999.
149. Історія Академії наук України. 1918-1993. – К., 1994. – 346 с.
150. Історія українського війська. Т.1. – Львів, 1992. Т.2. – Львів, 1996. – 346 с.
151. Каждан А.П. Византийская культура (X–XII вв.). – СПб., 2006.
152. Карлейль Т. Французская революция. История. – М., 1991.
153. Карпов С.П. Итальянские морские республики и Южное Причерноморье в XIII-XV вв.: проблемы торговли. – М., 1990.
154. Карпов С.П. Путиями средневековых мореходов: черноморская навигация Венецианской республики в XIII-XV вв. – М., 1994.
155. Карсавин Л.П. Монашество в средние века. – М., 1992.
156. Карсавин Л.П. Основы средневековой религиозности в XII–XIII вв. – СПб., 1997.
157. Квенелл Ч.Г.Б., Квенелл М. История повседневной жизни в Англии 1066–1400. – Смоленск, 2006.
158. Келли Ф., Швабе Р. История костюма и доспехов: От крестоносцев до придворных щеголей. – М., 2007.
159. Кеннеди Х. Великие арабские завоевания. – М., 2010.
160. Кеннеди Х. Двор халифов. Взлет и падение величайшей исламской династии. – М., 2007.
161. Кертман Л. География, история, культура Англии. – М., 1979.
162. Кинг Д. Битва дипломатов, или Вена, 1814. – М., 2010.
163. Китай на пути модернизации и реформ 1949–1999. – М., 1999.
164. Клочков И.С. Духовная культура Вавилонии: человек, судьба, время. Очерки. – М., 1983.
165. Козенко Б.Д., Севостьянов Г.Н. История США: Учебное пособие. – Самара, 1994.
166. Колесницкий Н.Ф. «Священная Римская империя»: притязания и действительность. – М., 1977.

167. Колесницкий Н.Ф. Исследование по истории феодального государства в Германии (IX – первая половина XII в.). – М., 1959.
168. Конституция США: История и современность. – М., 1988.
169. Конфуций. Уроки мудрости. – М., Харьков, 1998.
170. Конфуций. Я верю в древность. – М., 1995.
171. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. – К., 2001.
172. Коринный Н.Н. Переяславская земля. X – первая половина XIII века. – К., 1992. – 340 с.
173. Корсунский А.Р. История Испании IX-XIII вв. – М., 1976.
174. Корсунский А.Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение варварских королевств. – М., 1984.
175. Корсунский А.Р. Образование раннефеодального государства в Западной Европе. – М., 1963.
176. Косамби Д. Культура и цивилизация древней Индии. Исторический очерк. – М., 1983.
177. Костомаров М. Історія України в життєписах визначних її діячів. – К., 1991. – 331 с.
178. Костюшко И.И. Прусская аграрная реформа. – М., 1989.
179. Котельникова Л.А. Феодализм и город в Италии в VIII–XV веках. – М., 1987.
180. Котляр М.Ф. Русь язичницька. Біля витоків східнослов'янської цивілізації. – К., 1993. – 380 с.
181. Краткая история Германии / Дирльмайер У. и др. – СПб., 2008.
182. Кроль Ю.Л. Сыма Цянь – историк. – М., 1970.
183. Кроули Р. Константинополь: Последняя осада. 1453. – М., 2008.
184. Крофт А., Бьюкенен П. История Дальнего Востока. Восточная и Юго-Восточная Азия. – М., 2013.
185. Крюков М.В. Переломов Л.С., Софронов М.В., Чебоксаров Н.Н. Древние китайцы. Проблемы этногенеза. – М., 1978.
186. Кудрявцев О.Ф. Ренессансный гуманизм и «Утопия». – М., 1991.
187. Кудрявцева А.Е. История Испании в средние века. – Л., 1337.
188. Кузнецов Ю.Д., Навицкая Г.Б., Сырицын И.М. История Японии. – М., 1988.
189. Кулаковский Ю.А. История Византии. – СПб., 2003.
190. Куманецкий К. История культуры древней Греции и Рима. – М., 1990.
191. Кун Н.А. Легенды и мифы Древней Греции. – М., 1975.
192. Ландер Дж.Р. Войны Роз. – СПб., 2013.
193. Ле Гофф Ж. Герои и чудеса средних веков. – М., 2012.
194. Ле Гофф Ж. Другое средневековье. Время, труд и культура Запада. – М., Екатеринбург, 2000.
195. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. – М., 1992.
196. Лебедев Г.С. Эпоха викингов в Северной Европе. – Л., 1985.

197. Левандовский А.П. Карл Великий. Через Империю к Европе. – М., 1995.
198. Леви-Провансаль Э. Арабская культура в Испании. – М., 1967.
199. Левицкий Я.А. Город и феодализм в Англии. – М., 1987.
200. Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. – Чернігів, 1996.
201. Лиддел Гарт Б. Вторая мировая война. – М.; СПб., 1999.
202. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Т.1-2. – К., 1994. – 380 с.
203. Лісовий І.А. Античний світ у термінах, іменах і назвах. – Львів, 1988.
204. Лозинский С.Г. История папства. – Смоленск, 2004.
205. Лопухов Б.Р. История фашистского режима в Италии. – М., 1977.
206. Лукьянов А.Е. Становление философии на Востоке. Древний Китай и Индия. – М., 1992.
207. Лэмб Г. Карл Великий: Основатель империи Каролингом. – М., 2010.
208. Любимов Л. Искусство древнего мира. – М., 1980.
209. Люблинская А.Д. Французский абсолютизм в первой трети XVII в. – М., 1965.
210. Людвиг Э. Бисмарк. – М., 1999.
211. Людендорф Э. Мои воспоминания о войне. – Т.1-2. – М., 1929-1934.
212. Люди эпохи завоеваний. Вильгельм Оранский. Фернандо Альба. – Ростов-на-Дону, 1998.
213. Лютер М. Избранные произведения. – СПб., 1994.
214. Майоров Г.Г. Формирование средневековой философии. Латинская патристика. – М., 1979.
215. Майоров Е.И. Вокруг трона Медичи. – М., 2012.
216. Мак-Клейн Дж.Л. Япония. От сегуната Токугава – в XXI век. – М., 2011.
217. Малинин Ю.П. Общественно-политическая мысль позднесредневековой Франции XIV–XV вв. – СПб., 2000.
218. Малявин В. Китайская цивилизация. – М., 2000.
219. Малявин В. Молния в сердце. Духовное пробуждение в китайской традиции. – М., 1997.
220. Малявин В.В. Конфуций. – М., 1992.
221. Малявин В.В. Гибель древней империи. – М., 1983.
222. Мальков В.Я. Путь к имперству: Америка в первой половине XX века. – М., 2004.
223. Мальков В.Я. Франклин Рузвельт: проблемы внутренней политики и дипломатии. – М., 1988.
224. Манжола В.А., Копійка В.В. Європейський Союз у міжнародних відносинах: Конспект лекцій. – К., 1998.
225. Манфред А.З. Три портрета Великой французской революции. – М., 1978.

226. Манфред А.З. Великая французская революция. – М., 1983.
227. Манфред А.З. Наполеон Бонапарт. – М., 1973.
228. Манькин А.С. Новая и новейшая история стран Западной Европы и Америки. – М., 2004.
229. Мельников Д.Е., Черная Л.Б. Преступник номер 1: Нацистский режим и его фюрер. – М., 1983.
230. Мицик Ю. Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. – Дніпропетровськ, 1996. – 398 с.
231. Молодякова Э.В. «Неординарная демократия в Японии – Япония: мифы и реальность». – М., 1999.
232. Молчанов Н.Н. Монтаньяры. – М., 1989.
233. Моноусова Е. История рыцарства: Самые знаменитые битвы. – М.; СПб., 2010.
234. Морочко В.І. Українська селянська кооперація. Історико-теоретичний аспект. (1861-1929 рр.). – К., 1995. – 398 с.
235. Мортон А. История Англии. – М., 1950.
236. Москати С. Древние семитские цивилизации. – М., 2012.
237. Моця О.П. Населення південноруських земель IX–XIII ст. – К., 1993. – 398 с.
238. Мудрецы Китая. Ян Чжоу, Лецзы, Чжуацзы. – СПб., 1994.
239. Мэк Смит Д. Муссолини. – М., 1995.
240. Нариси з історії Закарпаття. Т.1-2. – Ужгород, 1993-1995. – 334 с.
241. Немилов А.Н. Немецкие гуманисты XV века. – Л., 1979.
242. Нефедов С.А. История средних веков. – М., 1996.
243. Новая история Европы и Америки: Учебник для вузов / Под ред. И.М.Кривогуза. – М., 2002.
244. Новая история стран Европы и Америки / Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза: В 2 т. – М., 1997.
245. Новейшая история стран Азии и Африки / Под ред. А.М.Родригеса. – Ч.1. – М., 2003; Ч.2. – М., 2001; Ч.3. – М., 2003.
246. Новейшая история стран Европы и Америки / Под ред. А.М.Родригеса и М.В.Пономарева. – Ч.1. – М., 2003; Ч.2. – М., 2001; Ч.3. – М., 2001.
247. Норвич Дж. История Византии. – М., 2009.
248. Норвич Дж. История папства. – М., 2014.
249. Норвич Дж. Нормандцы в Сицилии: Второе нормандское завоевание. 1016–1130. – М., 2005.
250. Норвич Дж. Расцвет и закат Сицилийского королевства: Нормандцы в Сицилии. 1130–1194. – М., 2005.
251. Овинников Р.С. Зигзаги внешней политики США. От Никсона до Рейгана. – М., 1986.
252. Огієнко І. Історія українського друкарства. – К., 1994. – 332 с.
253. Озмент С. Могучая крепость: Новая история германского народа. – М., 2007.

254. Олмстед А. История Персидской империи. – М., 2012.
255. Орлов А.С., Георгиев В.А., Георгиева Н.А., Сивохина Т.А. История России: Учебник. – М., 2004.
256. Осокин Н.А. История средних веков. – М., 2005.
257. Островский А.В. Тайвань накануне XXI века. – М., 1999.
258. Очерки истории культуры средневекового Ирана: Письменность и литература / Акимушкин О.Ф. (отв. ред.). – М., 1984.
259. Палмер А. Бисмарк. – Смоленск, 1997.
260. Панофский Э. Ренессанс и «ренессансы» в искусстве Запада. – М., 1998.
261. Пастуро М. Повседневная жизнь Англии и Франции во времена рыцарей Круглого стола. – М., 2009.
262. Первая мировая война. 1914-1918 / Под. ред. А.Л.Сидорова. – М., 1968.
263. Первая мировая война: дискуссионные проблемы истории / Отв. ред. Ю.А.Писарев, В.А.Мальков. – М., 1994.
264. Переломов Л.С. Конфуций: жизнь, учение, судьба. – М., 1993.
265. Переломов Л.С. Слово Конфуция. – М., 1992.
266. Перну Р. Крестоносцы. – СПб., 2001.
267. Перруа Э. Столетняя война. – М., 2006.
268. Петров И. Очерки истории Швейцарии. – М., 2006.
269. Петрушенко Л. Повседневная жизнь средневековой Европы. – М., 2012.
270. Петряков В.Я. Китайская Народная Республика: поиск путей социального и экономического развития (конец 70-х-первая половина 90-х годов): В 2-х т. – М., 1995.
271. Писарев Ю.А. Тайны первой мировой войны: Россия и Сербия 1914–1915 гг. – М., 1990.
272. Плешкова С.Л. Екатерина Медичи, Черная Королева. – М., 1995.
273. Плешкова С.Л. Французская Реформація. – М., 1993.
274. Политические институты США: история и современность. – М., 1988.
275. Политический ландшафт стран Восточной Европы середины 90-х годов. – М., 1997.
276. Половец В.М. Кооперативний рух в Лівобережній Україні (1861-1917 рр.). – Чернігів, 1996. – 332 с.
277. Поньон Э. Повседневная жизнь Европы в 1000 году. – М., 2009.
278. Потапов Г. Персидская империя: Иран с древнейших времен до наших дней. – М., 2013.
279. Райцес В.И. Жанна д'Арк: факты, легенды, гипотезы. – Л., 1982.
280. Рансимен С. Падение Константинополя в 1453 году. – М., 2008.
281. Рапп Ф. Священная Римская империя германской нации. – СПб., 2008.

282. Ревуненков В.Г. Очерки по истории Великой французской революции: В 2-х т. – Л., 1982–1983.
283. Ревуненкова Н.В. Ренессансное свободомыслие и идеология Реформации. – М., 1989.
284. Ревякина Н.В. Человек в гуманизме итальянского Возрождения. – Иваново, 2000.
285. Редер Д.Г., Черкасова Е.А. История древнего мира. – М., 1985. – Ч.1.
286. Рейнхардт Ф. История Швейцарии. – М., 2013.
287. Репина Л.П. Сословие горожан и феодальное государство в Англии XIV века. – М., 1979.
288. Рестон Дж. Священное воинство. – М., 2007.
289. Рубин В.А. Личность и власть в Древнем Китае: Сб. трудов. – М., 1999.
290. Рутенбург В.И. Италия и Европа накануне нового времени. – Л., 1974.
291. Рюкуа А. Средневековая Испания. – М., 2006.
292. Саггс Г. Величие Вавилона: История древнейшей цивилизации Междуречья. – М., 2012.
293. Сад камней. Мудрость Китая и Японии. – СПб., 2000.
294. Сапрыкин Ю.М. От Чосера до Шекспира: этические и политические идеи в Англии. – М., 1985.
295. Сергеев В.С. История Древней Греции. – М., 2002.
296. Сивери Ж. Филипп Август. – СПб.; М., 2013.
297. Сиджанский Д. Федералистское будущее Европы: От Европейского сообщества до Европейского Союза. – М., 1998.
298. Сидихменов В. Маньчжурские правителт Китая. – Минск, 2004.
299. Сидихменов В.Я. Китай: страницы пришлого. – Смоленск, 2003.
300. Сказкин С.Д. Очерки по истории западноевропейского крестьянства в средние века. – М., 1968.
301. Смирин М.М. Германия эпохи Реформации и Великой Крестьянской войны. – М., 1962.
302. Смирин М.М. Народная Реформация Томаса Мюнстера и Великая Крестьянская война. – М., 1955.
303. Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. Хроніка життя та діяльності. – К., 1994. – 332 с.
304. Собуль А. Парижские санкюлоты во время якобинской диктатуры. – М., 1966.
305. Советская внешняя политика в годы «холодной войны»: 1945–1985. – М., 1995.
306. Согрин В.В. Идеология в американской истории от отцов-основателей до конца XX века. – М., 1995.
307. Согрин В.В. Основатели США. Исторические портреты. – М., 1983.
308. Согрин В.В. Политическая история США XVII–XX вв. – М., 2001.

309. Соловьев С.М. История России с древнейших времен. – М., 2009.
310. Сравнительное изучение цивилизаций: Хрестоматия / Сост. В.С.Ерасов. – М., 1999.
311. Стоклицкая-Терешкович В.В. Основные проблемы истории средневекового города X-XV веков. – М., 1960.
312. Сторінки історії України. XX століття. Посібник для вчителя. – К., 1992. – 319 с.
313. Стоун Н. Краткая история Турции. – М., 2014.
314. Стратерн П. Медичи: Крестные отцы Ренессанса. – М., 2010.
315. Стрежнева М.В. Великобритания и Западная Европа. – М., 1998.
316. США – Западная Европа партнерство и соперничество / Под ред. Ю.В.Давыдова. – М., 1978.
317. США: политическая мысль и история. – М., 1976.
318. Такман Б. Августовские пушки. – М., 1972.
319. Тарле Е.В. Северная война. – М., 2010.
320. Тарле Е.В. Наполеон. – М., 1992.
321. Титаренко М.Л. Китай: цивилизация и реформы. – М., 1999.
322. Тихвинский С.Л. Китай и всемирная история. – М., 1988.
323. Тодд М. Варвары: Древние германцы. – М., 2005.
324. Тойнби А. Постигание истории. – М., 1991.
325. Тойнби А. Цивилизация перед судом истории. – М., 1996, 2002.
326. Тойнбі А. Дослідження історії. – Т.1–2. – К., 1996.
327. Толочко А. Князь в Древней Руси: власть, собственность, идеология. – К., 1992. – 319 с.
328. Толочко П.П. Літописи Київської Русі. – К., 1994. – 319 с.
329. Тоталитаризм в Европе XX века. Из истории идеологий, движений, режимов и их преодоления. – М., 1996.
330. Тоталитаризм. Исторический опыт Восточной Европы. – М., 1995.
331. Трощинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. – К., 1994. – 319 с.
332. Тураев Б.А. История Древнего Востока. – Минск, 2004.
333. Удальцова З.В. Византийская культура. – М., 1988.
334. Удальцова З.В. Италия и Византия в VI веке. – М., 1959.
335. Уколова В.И. «Последний римлянин» Боэций. – М., 1987.
336. Уколова В.И. Античное наследие и культура раннего средневековья (конец V – середина VII в.). – М., 1989.
337. Уолкер Й.В. Гарольд: Последний король англосаксов. – СПб.; М., 2014.
338. Уортингтон Й. Филипп II Македонский. – СПб.; М., 2014.
339. Уотт У.М., Какиа П. Мусульманская Испания. – М., 1976.
340. Урланис Б.Ц. История военных потерь. Войны и народонаселение Европы. Людские потери вооруженных сил европейских стран в войнах XVII–XX в. – СПб., 1994.

341. Усков Н.Ф. Христианство и монашество в Западной Европе раннего средневековья. – М., СПб., 2001.
342. Успенский Ф.И. История Византийской империи: Крушение. – М., 2011
343. Успенский Ф.И. История Византийской империи: Македонская династия. – М., 2011.
344. Успенский Ф.И. История Византийской империи: Рассвет (Комнины). – М., 2012.
345. Успенский Ф.И. История Византийской империи: Становление. – М., 2012.
346. Успенский Ф.И. История Византийской империи: Эпоха смут. – М., 2012.
347. Устинов В.Г. Войны Роз: Йорки против Ланкастеров. – М., 2012.
348. Уткин А.И. Дипломатия Вудро Вильсона. – М., 1989.
349. Фавтье Р. Капетинги и Франция (роль династии в создании государства). – СПб., 2001.
350. Фаулер К. Эпоха Плантагенетов и Валуа. Борьба за власть (1328–1498). – СПб., 2002.
351. Федоров С.Е. Пуританизм и общество в стюартовской Англии (Позднее индипендентство). – СПб., 1993.
352. Фен Ю-Лань. Краткая история китайской философии. – СПб., 1998.
353. Ферро М. История Франции. – М., 2015.
354. Филатов А.М. Германский вопрос: от раскола к объединению. – М., 1993.
355. Филатов Г.С. Крах итальянского фашизма. – М., 1973.
356. Филиппов И.С. Средиземноморская Франция в раннее средневековье. – М., 2000.
357. Филипс Дж. Четвертый крестовый поход. – М., 2010.
358. Фильштинский И.М. История арабов и халифата (750–1517 гг.). – М., 2001.
359. Финкель К. История Османської империи: Видение Османа. – М., 2013.
360. Флори Ж. Боэмунд Антиохийский: Рыцарь удачи. – СПб.; М., 2013.
361. Флори Ж. Ричард Львиное Сердце: Король-рыцарь. – СПб., 2008.
362. Фрай Р. Наследие Ирана. – М., 2002.
363. Фрили Дж. Тайны Османского двора. Частная жизнь султанов. – Смоленск, 2004.
364. Фукуяма Ф. «Конец истории?» // Вопросы философии. – 1990. – №3.
365. Хачатурян Н.А. Возникновение Генеральных Штатов во Франции. – М., 1976.
366. Хачатурян Н.А. Сословная монархия во Франции XII-XV вв. – М., 1989.
367. Хейзинга Й. Осень средневековья. – М., 1988.

368. Хибберт К. Бенито Муссолини. – М., 1996.
369. Хизер П. Падение Римской империи. – М., 2005.
370. Хилленбранд К. Крестовые походы: Взгляд с Востока. Мусульманская перспектива. – М.; СПб., 2008.
371. Холодная война. Новые походы. Новые документы. – М., 1995.
372. Хофстендтер Р. Американская политическая традиция и ее создатели. – М., 1992.
373. Цицерон М.Т. Философские трактаты. – М., 1985.
374. Черкасов П.П. Кардинал Ришелье. – М., 1990.
375. Черчилль У. Рождение Британии. – Смоленск, 2007.
376. Черчилль У. Британия в Новое время (XVI-XVII вв.). – Смоленск, 2006.
377. Чистозвонов А.Н. Становление государственного строя Республики Соединенных провинций // Средние века. – М., 1987. – Вып. 50.
378. Чоповський В. Українська інтелігенція в національно-визвольному русі на Західній Україні (1918-1939). – Львів, 1993. – 319 с.
379. Чубинский В.В. Бисмарк: Политическая биография. – СПб., 1997.
380. Шарма Р.Ш. Древнеиндийское общество. – М., 1987.
381. Шенаев В.Н. Особенности экономического развития Западной Европы. – М., 1993.
382. Шервуд Е.А. От англосаксов к англичанам: (К проблеме формирования английского народа). – М., 1988.
383. Шестаков В.П. Америка извне и изнутри: очерки американской культуры и национального характера. – М., 1983.
384. Шестель А. Искусство и гуманизм во Флоренции во времена Лоренцо Великолепного. – М., 2001.
385. Широкоград А.Б. Взлет и падение Османской империи. – М., 2012.
386. Шишов А. Разгром Японии и самурайская угроза. – М., 2005.
387. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории. – М., 1993.
388. Штекли А.Э. «Город Солнца»: утопия и наука. – М., 1978.
389. Штокмар В.В. История Англии в средние века. – СПб., 2003.
390. Эпоха крестовых походов / Под ред. Э.Лависса и А.Рамбо. – Смоленск, 2005.
391. Эразм Роттердамский. Философские произведения. – М., 1986.
392. Эриксон К. Елизавета I. – М., 2005.
393. Эриксон К. Мария Кровавая. – М., 2008.
394. Эсбридж Д. Крестовые походы: Войны Средневековья за святую землю. – М., 2013.
395. Этика и ритуал в традиционном Китае. – М., 1988.
396. Юань Кэ. Мифы древнего Китая. – М., 1987.
397. Юм Д. Англия под властью дома Стюартов. – Т.1. – СПб., 2001; Т.2. – СПб., 2001.
398. Юрлова Е.С. «Неприкасаемые» в Индии. – М., 1989.

399. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – К., 1994. – 318 с.
400. Япония 90-х: кризис системы или временные сбои. – М., 1998.
401. Япония: поиски обновления. – М., 1995.
402. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1994.